

Yabancı Dilde Eğitim Yapan Kurumlarda Edebiyat Dersleri ve Edebi Metinlerin İncelenmesi

Yard. Doç. Dr. Füsun ATASEVEN (*)

Edebi kuramların incelenmesi, bir yazarın eleştirisi ayrı bir uğraş, edebi bilgilerin genç öğrencilere aktarılması ise ayrı bir uğraştır. Kuram genellemeyi, yazar eleştirisi ise çözümlemeyi gerektirir.

Oysa bir sınıfta ilgi ve heyecanı belirli bir süre uyanık tutarak edebiyat dersleri yapmak, bilgi ve teknikleri basite indirgeyerek öğrencinin anlayabileceği düzeye inmek demektir. Bu da öğretmen için ders öncesi uzun ve yorucu bir çalışmayı zorunlu kılar. Çünkü basite indirgerken dersin özelliğini yitirmek olasıdır. Genellikle de edebi metinlerin incelenmesinde öğrencinin anlayacağı biçime sokmak için dil, basitleştirme pahasına normal konuşma dili haline getirilir, bu da önemli bir hatadır. Edebiyat öğretmenin görevi ve amacı, edebi eserin dili ile konuşma dili arasındaki farkı sezdirmek olmalıdır. Bunun için de başlangıçta öğrenciye sıkıcı ve gereksiz görünebilecek çözümleme ve anlam hissettirme çalışmaları yapılmalıdır. Bunun tekniklerini öğretmek de öğretmene düşer.

Güdülenmek için herşeyden önce öğrencinin metinde keşfedecek bir şeyler bulması, metnin onda ilk anda bir şok, bir sürpriz yapması gereklidir. Bu ise öğretmenin öğrencilerini her yönden iyi tanıması, ona göre öğretim durumları yaratması ve metinlerini iyi seçmesine bağlıdır.

Nasıl incelenmelidir bir edebi metin?

Sunmaya çalışacağımız öneri bu sorunun yanıtı olacak niteliktedir.

Edebi metni inceleme üç aşamada gerçekleşmelidir, bu aşamalar da birbirlerinin ön şartları olmalıdır.

- 1 —) Anlamı sezme aşaması,
- 2 —) Anlamı hissetme aşaması,
- 3 —) Estetik yorumlama aşaması.

1 —) **ANLAMLI SEZME** : Bu aşamada amaç güdülemek, inceleme tekniğini çözümlemek ve anlamı hissetmeye hazırlanmaktır.

(*) Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

Metin, her öğrenciye bir örnek olmak üzere sınıfta dağıtılır. Okutulmadan önce, başlık ile ilgili sorular sorularak ilgi uyandırılır. böylelikle daha önceki bilgi birikimi de canlandırılmış olur. İstenilirse yazar ve edebi akım ile ilgili bir iki olay, öykü imişçesine anlatılabilir.

Bundan sonra temel cümlelerin incelenmesine geçilir, özel anlamı olanlar şifre gibi ve bilinenden bilinmeyene doğru çözümlenir. Bu işlemlerde somut örnekler gösterme, anadili kullanma, hareket ve mimiklerle ifade ve resim çizme gibi basit teknikler kullanılır. Dolayısıyla bu aşamada öğrenci, temel sözcüklerle tanışmış olur.

Anlamı sezme aşamasının sonunda, **metin tüm sınıfa sessiz olarak okutulur.** Öğrenci okumaya başladığı andan itibaren yazar ile arasında bir soru-yanıt bağı kurar, çünkü başlık ile ilgili sorular ve yanıtlar, onda bazı fikirleri uyandırmıştır. Okumayı sürdürdükçe ortaya yeni sorular çıkar, önce verilen yanıtlar doğrulanır. Öğrenci yanıt arayışı içinde olacağından okumanın başında güdülenmiştir.

2 — ANLAMI HİSSETME : Bu aşamada amaç, metnin öğrenciye hissettirilmesidir, bundan dolayı ayrıntı ve açık bir çalışmayı gerektirir. Zıtlıkları belirten alıştırmalar, yinelemeler, çizilecek çizelgelerle metnin vermek istediği anlam, öğrencilerle ortaklaşa çözümlenerek somutlaştırılır.

Öğrenci ile öğretmen, sözcükleri, çizge ile belirtilecek anlam benzerliklerini, yapısal zıtlıklar yardımıyla, içeren ile içerilenleri ya da anlam değişmelerini tek tek incelerler.

Bu aşamanın sonunda **kesinlikle metnin iskeleti çıkarılmalı;** olaylar kişiler ve unsurlar incelenip gruplandırılmalıdır. Bütün bu çalışmalar sonunda metin, temel anlamı açısından yoruma hazır hale gelmiştir.

3 — ESTETİK YORUMLAMA : Bu aşamanın amacı, ileri düzeyde kişisel yorumların yapılmasıdır. **Önce metin sesli olarak okutulur.**

Okunurken öğretmenin zaman zaman okumayı yavaşlatması, farklılıkları belirtmesi ve metnin stilistik yapısını çizgeleştirmesi yararlı olur.

Bundan sonra öğrenciler özel çalışırlar ve hissettiklerini yazmaya başlarlar, soru sorma, serbest yorum ve tartışma gibi temel teknikler bu aşamada yardımcı olabilir.

Öğretmen bundan sonrasında yalnızca bir yöneltici durumuna girmeli ve kaynak olmaktan kaçınmalıdır. Çünkü bu aşamada söz tümüyle öğrencilerindir; sezdiklerini, hissettiklerini, yorumlarını özetleyip, yeni bir derse başlamak üzere gerekli son noktayı koyarlar.